

disse biografiske glimt af faderens liv fra 1903 til 1972 som ramme omkring hoveddelen, en række sabotagerapporter og andet kildemateriale med reference til Bopa, stammende fra Eigil Larsens privatarkiv. Harmfuld over, at Carl Madsen blev nægtet optagelse i Udgiverselskabet for Danmarks nyeste Historie (DNH), og over undertegnede anmelders bog om jernbanesabotagen tog faderen det løfte af sønnen, at intet af hans efterladte materiale måtte ende på Det kgl. Bibliotek eller i Rigsarkivet. »Mafiaen« skulle ikke have indblik i det. Så meget gladere får vi da være over, at Leif Larsen nu publicerer en ukendt procentdel af dette materiale.

Det dækker 1943 og første halvdel af 1944. (Efter sin afsættelse blev Eigil Larsen brugt som illegal journalist). Ved siden af det illegale materiale er der også udsnit af rapporter af tysk proveniens og fra det danske politi. Desværre bringes det altsammen i en syndig kronologisk uorden, men brugeren kan jo altid lave sit eget sagregister...

Værdifulde er en række organisationskemaer over Bopas udvikling gennem årene, udarbejdet af Bjarne Maurer.

Aage Trommer

Per Ulrich: *De Røde Enker*. (Forlaget Tiden, 1982). 64 s.

Da tyskerne i efteråret 1943 overførte de internerede danske kommunister fra Horserød til koncentrationslejren Stutthof, dannede en række af deres hustruer »Stutthof-komiteen« for at varetage fangernes og de pårørendes interesser. Udgiveren af denne bog, Per Ulrich, »håber at rejse en søjle af beundring for De Røde Enker og udtrykke en Tysklandsfanges tak, samti-

dig med at der føjes en smule kendsgerninger til besættelsestidens historie«.

Det første er til fulde lykkedes ham. Det sidste er mere tvivlsomt. Bogen repræsenterer en rekonstruktion af komiteens forsvundne protokol med forbindelsestekster. Men er den forsvundet? I Jørgen Barfods *Redning fra Ragnarok* (Årskrift for Frihedsmuseets Venner 1983) refereres til arkivalier om Stutthofkomiteen i Frihedsmuseet. Per Ulrich glemmer desuden, at de røde enker allerede længe har været i besættelseshistorien. Man kan finde deres virksomhed omtalt i Hæstrups *Til landets bedste, I* (1966), s. 395 ff. Hans tekst er i øvrigt præget af en tydelig tendens til nedvurdering af alle offentlige instanser som passende relief for de røde enkers indsats. Den skulle ellers nok kunne klare sig uden. Således forbiser han helt, at departementscheferne (if. Hæstrup, *anf. arb.*, p. 391) på deres møde den 2. oktober 1943 allerede havde de problemer på dagsordenen, til hvis løsning komiteen oprettedes den 10. oktober. Denne enøjethed er en skam, for det kan godt være, han har en sag m.h.t. Røde Kors, hvis holdning var noget vrangvillig i starten.

Der er ikke lagt nogen udgivertekniske principper overhovedet til grund for det kildeudvalg, bogen præsenterer os for.

Aage Trommer

Ivar Danø, Jørgen Granum-Jensen og Vagn Rohde: *Landbruget – udvikling og krise 1945-1982*. (Forlaget Europa, 1982). 115 s., ill.

Hæftet er en kildesamling, som er tænkt anvendt til undervisning i historie og samfundsfag i gymnasiet og HF. Der fremlægges et spændende materia-

le, der kaster et godt lys over det problemfyldte landbrugserhverv, med mange interessante grafiske fremstillinger og tabeller; blandt tekststykkerne er referaterne af gårdbesøg meget givende, men man savner en plausibel forklaring på, at netop mælkeproducenten, som jeg opfatter som den mest interessante, er sprunget over. Lidt større omhu med korrektur og retskrivning havde været ønskelig, så man f.eks. undgik at skrive om en bygnings opførelse eller om uddannelse til tømmere. M.h.t. nogle af de aftrykte bladartikler vil man sande, at tiden rider hurtigt, en del stof er temmelig passé efter et halvt eller et helt års forløb.

Paul G. Ørberg

G.V.C. Young: *Færøerne. Fra vikingetiden til reformationen*. Oversat af Georg Rona fra: *From the Vikings to the Reformation. A Chronicle of the Faroe Islands up to 1538*. Onchan 1979. (Rosenkilde & Bagger, 1982). 179 s.

Det må straks slås fast, at denne udgivelse hverken er et resultat af noget videnskabeligt arbejde med Færøernes tidlige historie eller er anvendelig i noget sådant. Ikke alene måtte man i så fald foretrække den engelske udgave, men man måtte også hurtigt lægge den til side til fordel for den litteratur, den er skrevet på, eller rettere den litteratur den er sammenstykket af. Nogen systematisk gennemgang af forlæggene har jeg ikke foretaget, men kontrolopslag bragte følgende for dagen: Et af forlæggene, en færøsk skolebog i historie skriver om Thors hammer: »við hamartekninum verður alt vígt, ið hefur vígslu fyrri neyðini«. (o: med hammertegnet bliver alt (ind)viet, som har (ind)vielse fornøden). Det bliver til: »... and everything was consecrated

with that sign, and that sign was also necessary for a marriage«, loyalt oversat til »... og alting blev indviet under dette tegn, som også var nødvendigt ved bryllupper«. (s. 43) Der er flere eksempler på sådanne misforståelser om end ikke altid så vidtrækkende. På samme side er det færøske »væl umtók-tan« (o: velanset) blevet til »a great deal of respect« og videre til dansk »stor ærefrygt«. Det færøske at have »minni um« (o: at have minder om) er blevet til »still memorized« og »huskes stadigt«. Begrebet glider lidt ved hver oversættelse. Der kan således ikke fæstnes nogen tillid til, at forfatteren alt for præcist har meddelt indholdet i de færøske, danske, latinske, svenske og norske værker, der henvises til.

Bagest er en række tillæg med lister over paver, biskopper og regenter, og desuden oversættelser af en halv snes middelalderlige dokumenter og breve vedrørende Færøerne. Ifølge oversættelsen er de kontrolleret på de norrøne og latinske forlæg, så her er der måske samlet et nyttigt værktøj ved studiet af forlæggene.

For et engelsksproget publikum kan 1979-udgaven have sin mission, idet J.F. West's: »Faroe. The emergence of a nation«, 1972, blot har 5-6 sider om denne tidlige periode. For et dansk kan der hurtigt findes noget bedre.

Axel Kjær Sørensen

L. L. Hammerich: *Vest-eskimoernes land*. (Geislers Forlag, 1982). 96 s.

Fra sprogforskeren L.L. Hammerichs hånd foreligger en nydelig rejseskildring fra hans Alaska-rejse sommeren 1953, da han med fly berejste hele det vesteskimoiske område. Skildringen er sammenstykket af et større antal breve til familien og suppleret med et par betretninger.